

LE HÉRON

Een Gents schuiloord van het Geheim Leger

1. VAN BELGISCH LEGIOEN TOT LEGER VAN BELGIË

De eerste **militaire** verzetsbewegingen werden reeds in de late zomer van 1940 opgericht. Tot de best georganiseerde groeperingen behoorden het *Belgisch Legioen (Légion Belge)* van kapitein-commandant Charles Claser en het *Heropgericht Belgisch Leger (Armée Belge Reconstituée)* van reservekolonel Robert Lentz. Beide bewegingen fuseerden in juli 1941; de naam *Belgisch Legioen* werd behouden.

De Belgische regering in Londen had echter haar twijfels over de doelstellingen van deze 'militaire organisatie'. Om hierover meer inlichtingen te verzamelen, stuurde zij kapitein Jean Cassart en zijn marconist Henri Verhaegen, naar België. Beiden werden in de nacht van 3 op 4 oktober 1941 boven Chevron (provincie Luik) gearachuteerd (zending Metrat). Vóór Jean Cassart 'zijn verslag' aan de Belgische regering kon overmaken, werd hij op zaterdag 13 december 1941 aangehouden.

Dit was uiteraard een grote ontgoocheling voor Charles Claser. Hij besloot toen zelf het initiatief te nemen en vertrok op 9 april 1942 naar Groot-Brittannië: hij was vergezeld van Philippe de Liedekerke, een gearachuteerde Belgische agent. Op zondag 3 mei werden beiden echter in Spanje gearresteerd en in het kamp van Miranda opgesloten. Na hun vrijlating reisden zij verder naar Lissabon en vandaar naar Gibraltar. Zij bereikten uiteindelijk Londen pas op vrijdag 10 juli 1942.

Acht dagen later werd Charles Claser hartelijk verwelkomd door kapitein-commandant Henri Bernard van de 2^e Sectie van het Belgisch ministerie van Landsverdediging, en door de Britse majoor Claude Knight, hoofd van de Belgische S.O.E-sectie (*Special Operations Executive*).

Op de 'school' van het S.O.E. (te Lymington) smeden Charles Claser, Henri Bernard en Claude Knight een plan voor het uitvoeren van militaire acties bij een eventuele geallieerde landing op de Belgische kust. Ook zou het S.O.E. voor de nodige materiële steun zorgen (wapens, zenders, munitie, geld, enz.). Het was Henri Rolin, onderstaatssecretaris bij het ministerie van Landsverdediging, die het plan van het S.O.E. in een formele opdracht omzette... en dit terwijl premier Hubert Pierlot in Belgisch Congo zat!

Claser verliet Londen op zaterdag 8 augustus en bereikte Brussel op 29 augustus 1942, na een lange reis via Gibraltar en Frankrijk.

"Zodra Claser weg was vergaderde de ministerraad. Hij (de ministerraad) verweet

aan onderstaatssecretaris Henri Rolin — een minister van tweede rang — dat hij de chef van het Belgisch Legioen had laten gaan zonder dat de regering, met de nodige waarborgen, dat vertrek had goedgekeurd.” (H. Bernard in ‘Het Geheim Leger’, p.20).

Inmiddels was Hubert Pierlot uit Belgisch Congo naar Londen teruggekeerd en van Clasers opdracht op de hoogte gebracht. Meteen werd Henri Rolin afgezet en verbrak de Belgische regering haar samenwerking met het S.O.E. op 16 augustus 1942.

Op maandag 2 november besloot Charles Claser — die (uiteraard) op geen medewerking van de Belgische regering kon rekenen — samen met luitenant Richard Defroyennes (een geparachuteerde Belgische agent) naar Londen terug te keren. Beiden werden echter vier dagen later in Champagnole (Frankrijk) gearresteerd. Van de vijf stafleden van het *Belgisch Legioen* bleef nu alleen nog kolonel Jules Bastin over. De overige drie waren reeds eerder opgepakt: Robert Lentz en Charles Vander Putten op vrijdag 8 mei, André Boereboom op woensdag 28 oktober 1942.

Het was uiteindelijk François de Kinder die, eind 1942, in Londen zijn schoonbroer Hubert Pierlot wist te overtuigen zijn houding ten opzichte van het *Belgisch Legioen* te herzien. Dit leidde tot de erkenning van Jules Bastin als bevelhebber van het militair verzet in België. Ook werd de beweging omgedoopt tot *Leger van België (Armée de Belgique)*.

Eens de reorganisatie doorgevoerd en de contacten met het S.O.E. hersteld, werd het Belgisch grondgebied in vijf zones (voorheen drie) ingedeeld: Oost- en West-Vlaanderen vormden samen Zone III.

Ook in het Gentse werd vrij vroeg aan de oprichting van **militaire** verzetsbewegingen gedacht. Zo namen reeds in augustus 1940 Albert Tollenaere en Louis Cloquet contact op met een aantal reserve- en beroepsmilitairen.

“Gent kan terecht als de bakermat van het Belgisch Legioen (Légion Belge) beschouwd worden, want het was daar dat commandant SBH (Stafbrevethouder) Claser zijn ideeën voor het eerst in daden omzette”, schrijft Kol. Guy Van Poucke in Niet Langer geheim, p. 16.

Op zaterdag 30 november 1940 kreeg de Gentse kapitein Edouard Franckx het bevel over Zone I. Zij bestond toen uit vier provincies (P): West-Vlaanderen (P1), Oost-Vlaanderen (P2), Antwerpen (P3) en Limburg (P4). De hoofdkwartieren lagen respectievelijk in Brugge, Gent, Antwerpen en Hasselt.

Onder impuls van Edouard Franckx werd de verzetsgroep Tollenaere-Cloquet-Van Hoorebeke eind 1941 in het *Belgisch Legioen* geïntegreerd. Weldra zouden zich ook andere verzetsbewegingen aansluiten.

Nadat Albert Tollenaere — zowat de *all round man* van Oost-Vlaanderen —

op dinsdag 13 oktober 1942 door de GFP (*Geheime Feldpolizei*) was gearresteerd, namen luitenant Georges de Grootte en commandant Maurice Goethals zijn taken over. Edouard Franckx besloot echter de staf verder uit te breiden en voegde er kapitein-commandant Pierre-François De Coene en majoor Auguste Haus aan toe.

Als drie weken later ook Georges de Grootte werd aangehouden, poogde Maurice Goethals, samen met Lucien Van Puymbroeck, Auguste Haus en Pierre-François De Coene, de zaak rollende te houden.

Na het omdopen van het *Belgisch Legioen* tot *Leger van België*, werd het Belgisch grondgebied, zoals eerder vermeld, in vijf zones ingedeeld (in plaats van drie).

Edouard Franckx kreeg nu het bevel over Zone III (Oost- en West-Vlaanderen).

Enkele maanden later was de staf van deze Zone, door de arrestaties van ondermeer Edouard Franckx en Lucien Van Puymbroeck op maandag 15 maart 1943, zwaar getroffen.

Het was Jacques van der Bruggen (verbindingsofficier tussen het Hoofdkwartier van het *Leger van België* te Brussel en dat van Zone III) die de opdracht kreeg de staf van de provincie Oost-Vlaanderen te reorganiseren. Hij kon daarbij niet langer rekenen op Maurice Goethals, daar de GFP ook laatstgenoemde op de hielen zat. Als nieuwe bevelhebber van de provincie Oost-Vlaanderen koos Jacques van der Bruggen tenslotte voor zijn vriend luitenant Louis Camu. In april 1943 werd Auguste Haus gelast met de reorganisatie van de sector Gent.

Toen Bastin op woensdag 24 november 1943 aangehouden werd, nam kolonel Ivan Gérard tijdelijk het roer van het *Leger van België* over en benoemde hij majoor Fernand Defise tot bevelhebber van Zone III. Na het vertrek van Ivan Gérard (maart 1944) naar Groot-Brittannië, volgde luitenant-generaal Jules Pire hem op. Laatstgenoemde verving dan, op advies van Jacques van der Bruggen, Fernand Defisse door Auguste Haus.

Intussen was de indeling in twee provincies afgeschaft. Voortaan zou Zone III uit 10 sectoren (5 per provincie) en een aantal schuiloorden bestaan:

De sector Gent telde drie schuiloorden (*refuges*): *Le Héron* (de Reiger), *La Sarcelle* (de Taling) en *L'Eider* (de Eider), plus een *Compagnie der haven*.

2. DE RADIOVERBINDINGEN MET ENGELAND

Teneinde rechtstreekse radiocontacten tussen Engeland en Zone III mogelijk te maken, werden op dinsdag 19 oktober 1943 twee, in Engeland opgeleide, Belgische agenten gearparachuteerd: Paul Vekemans en zijn marconist Georges Joakim.

Op vrijdag 3 maart 1944 werd ook een Britse radio-instructeur, kapitein Anglio Latimer, gedropt.

Georges Joakim, maar voornamelijk Anglio Latimer, werden belast met het opleiden en bijscholen van 'plaatselijke' radio-operators. Op zondag 30 april 1944 werd opnieuw een marconist voor Zone III gearachuteerd: Albert Wouters (codenaam TIE PIN).

Op donderdag 4 mei 1944 seinde Georges Joakim (codenaam WIG) het eerste bericht van Zone III naar Groot-Brittannië. Twee dagen later ontving hij zijn eerste boodschap **rechtstreeks** vanuit Engeland (voorheen gebeurde dit via Brussel).

Vanaf mei 1944 beschikte Zone III dus over een **autonome** radioverbinding met Groot-Brittannië: het radiostation (codenaam *Station 53B*) lag in Poundon, enkele kilometers ten noordoosten van Oxford.

Na hun taken te hebben volbracht, keerden Paul Vekemans en Georges Joakim naar Engeland terug, maar werden aan de Spaanse grens opgepakt en per trein naar Duitsland afgevoerd. Onderweg slaagde Joakim erin het raampje van het toilet in te slaan en uit de rijdende trein te springen. Leden van het Franse verzet verzorgden zijn gebroken arm en hielpen hem zich bij de intussen gedebarreerde geallieerde troepen te voegen. Paul Vekemans belandde daarentegen in een Oflag (krijgsgevangenenkamp voor officieren) in Silesië. Ook hij slaagde erin te ontsnappen en de Sovjetlinies te bereiken.

In opdracht van kapitein Vincent de Callataij (verantwoordelijk voor de transmissiedienst van Zone III) nam Gentenaar Eugène Van de Weghe (codenaam WIG RED) de toenmalige taak van Georges Joakim over; laatstgenoemde had hem trouwens opgeleid tot 'pianist' (bijnaam voor marconist). Bij het coderen en decoderen van zijn berichten werd Eugène Van de Weghe dikwijls bijgestaan door iemand van de familie Moreels uit Merelbeke: Eugeen Moreels, telegrafist bij de PTT te Gent, of zijn echtgenote Frida Vindvogel en haar broer Albert.

Omwille van de Duitse opsporingsdiensten mochten de 'pianisten' nooit lang vanuit dezelfde plaats uitzenden. Om de \pm 20m lange antenne (in een hoek van 45° en steeds naar het noorden gericht) zo goed mogelijk te verbergen, werd zij dikwijls als pseudo-waslijn opgesteld of op de zolder gespannen.

3. MISLUKTE DROPPINGS

Zoals eerder vermeld (zie Hoofdstuk 1) had het S.O.E. materiële steun beloofd. Wapens, munitie, zenders, geld en levensmiddelen zouden, bij volle maan, door de R.A.F. (138 en 161 '*special duties*' *squadrons*) gearachuteerd worden.

De eerste dropping voor de sector Gent was gepland in de nacht van 10 op 11 februari 1944 op het veld 'Les lilas' te Munte. Die avond (10 februari) zond de B.B.C (in haar franstalige uitzending) de afgesproken *message* uit: 'Les lilas fleuriront au printemps'.

Het Britse toestel dook echter niet op!

Toen een maand later de boodschap 'Les lilas ne fleuriront pas au printemps' de ether werd ingestuurd, viel evenmin een vliegtuig te bespeuren. Voor de volgende poging (nacht van 10 op 11 april) zou een nieuw terrein worden gebruikt: 'Le faisan' te Elene (Velzeke).

Jozef Speeckaert, die de kenletter F van de *drop zone*, in morse, naar het vliegtuig moest seinen, was echter afwezig: hij had de *message* niet gehoord! Ditmaal vloog het toestel een paar keren over het plein maar keerde, bij gebrek aan identificatie, naar zijn basis terug.

Om de *drop zone* aan de piloot te signaleren, moesten — volgens het boekje — lichtbakens in L-vorm worden opgesteld. Drie rode lichten in lijn (wit vanaf 17 mei 1944), met een tussenruimte van ongeveer 100m, vormden het 'lange been' van de L. Het 'korte been' gaf zowel de richting van de tegenwind als de limiet van de *drop zone* aan. De verantwoordelijke voor de dropping stond op zo'n 20 à 30m van het eerste rode licht (of het laatste, afhankelijk van de windrichting) en seinde in morse de kenletter van de *drop zone*.

Het vliegtuig moest over het 'lange been' vliegen, richting 'korte been' (tegenwind), en de containers (en/of manden) vóór het 'korte been' afwerpen.

Omdat de droppings voor Zone III tot dusver waren mislukt, besloot Londen een opgeleide 'coordinator' te parachuteren: Albert Mélot, alias *Martin*.

Deze advocaat (bij de balie van Namen) sloot zich vroeg bij het Verzet aan. Na de arrestatie van Monique de Thysebaert in oktober 1942, nam hij de leiding van de ontsnappingslijn *Tempo* van haar over (*Tempo* was in feite een inlichtingsdienst met een eigen ontsnappingsnet).

Toen de Duitsers, tussen 10 en 20 november 1942 verscheidene personen in de omgeving van Mariembourg en Namen arresteerden, kon Albert Mélot tijdig 'de plaat poetsen'. Hij slaagde erin Londen via Frankrijk, Spanje en Gibraltar te bereiken.

Het is vermoedelijk op advies van Hubert Pierlot — een goede kennis van zijn vader — dat Mélot de opleiding van geheim agent (*inlichtings- en actie-agent*) bij het S.O.E. volgde.

Hij behoorde dus niet, zoals het ten onrechte in de bestaande literatuur staat geschreven, tot de *Special Air Forces*, noch tot de *Special Airborne Forces*. Deze *Forces* bestaan trouwens niet!

Hij werd op zondag 9 april 1944 boven Somme-Leuze (nabij Havelange, in

de provincie Namen) gearachuteerd (zending *Aufidius*).

4. 'LE FAISAN EST BIEN FAISANDÉ'

De eerste succesvolle dropping voor Zone III had plaats enkele uren na het (laatste) bombardement op het vormingsstation van Merelbeke. (zie *De bombardementen van Merelbeke* van J-P. Marchal).

In 1946 besteedde de 'A.S. Klok - Orgaan der Verbroedering van het Geheim Leger, Zone III' een speciaal artikel aan deze gebeurtenis:

"Om 19,15 uur, den 10e Mei 1944 meldt Radio-België (sic), in de Fransche uitzending van de B.B.C.: Message pour Théophile: "Le faisan est bien faisandé". Onmiddellijk worden de manschappen verwittigd en om 23 uur zijn volgende personen op het parachutageplein verzameld te Velzeke:

Lt. Speeckaert, bevelhebber, Lt. Raemdonck, "Martin" (Albert Mélot), J. Duhamel, Maurice Wildt, Dr. (Nestor) De Prijck, Ing. De Paepe, E. Meersman, V. De Loore, M. Liebrecht, Dobbelaere, M. Caroen en O. Delamotte. De aangewezen plaatsen worden door de mannen ingenomen. Zij wachten! De geest is uitstekend. De manschappen zijn vastberaden. Ze zijn tot alles besloten, tot het uiterste bereid.

Rond 23,15 uur wordt het spoorwegknooppunt Merelbeke, op 20 Km. afstand, door de R.A.F zwaar gebombardeerd. De lichtfakkels zetten de gansche streek in een lichtgloed...

Het weder is uitstekend, de temperatuur daalt echter sterk want het is volle maan. Het zicht is goed. Het wachten maakt de aanwezigen zenuwachtig. De geheele nacht door, tot 2 uur, hangen vliegtuigen in de lucht. Daarna, volledige kalnte. Geen geluid, geen beweging meer in de lucht...

Om drie uur nadert op geringe hoogte een zware Engelsche bommenwerper uit westelijke richting. Door middel van de gekleurde lichten worden, op bevel van Lt. Speeckaert, signalen gegeven (de letter F voor Faisan, in morse).

Het vliegtuig trekt over het terrein, zwenkt af naar Zottegem en keert terug, een groote boog beschrijvende over Grootenberge en Leeuwergem. Het vliegtuig nadert, het daalt tot op 100 m; en werpt 14 parachutes uit.

Twee manden en twaalf containers zakken langzaam. De inhoud bestaat uit wapens, munitie, uitzendposten en levensmiddelen. Onmiddellijk worden de parachutes opgerold en worden in een wachtende auto geborgen. Koortsig wordt nu aangevangen met het laden der zware "containers". Het werk is lastig, de mannen worden vermoeid, maar dank zij het voorbeeld van Lt. Speeckaert, is om 5 uur de laatste kist geborgen.

Rond 4,30 uur wordt een burger van Elene door ons gevangen genomen die zich te dicht gewaagd had. Hij blijft bij het gezelschap en helpt vrijwillig mede aan het werk.

Om 5,15 uur verlaten alle aanwezigen het parachutage terrein. Het werk werd goed geleid en goed doorgedreven. Iedereen is gelukkig dat de eerste phase van de opdracht volbracht is.

De auto met aanhangwagen vordert moeilijk en na 200 m. heeft hij reeds defect. Met vereende krachten wordt de auto opnieuw ingang geloopt. Ongeveer 500 m. verder, op een kleine helling valt de motor opnieuw stil. Het wordt stilaan klaar. Pas om 6,30 uur gaat het transport verder. De manschappen van de groep Balegem verspreiden zich op bevel van Lt. Speeckaert. De tocht gaat dan over Balegem, Scheldewindeke naar Moortzele nadat de motor nog verscheidene malen is stilgevallen.

Rond den middag komt de kostbare vracht behouden aan op zijne bestemming te Moortzele (...)

Marc Verschooris (in *De papegaai is geschoten*, p. 43) preciseerd dat de buit omstreeks 07 uur in de oude veldkapel op Moortzele-Berg werd verborgen. Volgens Jean Boogaerts werd rond de middag een deel van de vracht naar Oscar Verbauwen verhuisd. De rest van de buit werd later over de verschillende Gentse schuiloorde verdeeld.

5. VOORALARM

Op 1 juni 1944 herdoopte premier Hubert Pierlot het Leger van België (*Armée de Belgique*) in GEHEIM LEGER (*Armée Secrète*).

Pas veel later — volgens Jean Boogaerts rond 20-25 september 1944 — vernamen de leden van *Le Héron* dat hun verzetsbeweging van naam was veranderd! Dit verklaart de letters A.B. (voor *Armée de Belgique*) op hun armband i.p.v. A.S. (*Armée Secrète*).

Diezelfde avond (donderdag 1 juni) zond de B.B.C. een *message pour la petite Berthe* (België) uit: "*La frondaison des arbres vous cache le vieux moulin*". Deze boodschap betekende dat de geallieerden binnen de 14 dagen gingen landen en dat bijgevolg de commandoposten van de schuiloorde moesten geoperationaliseerd worden.

Toevallig hoorde de bevelhebber van Zone III, majoor Auguste Haus, de boodschap niet! Hoewel luitenant Jozef Speeckaert hem later op de avond op de hoogte stelde, wachtte Haus niettemin tot de volgende morgen om Zone III te alarmeren.

Die dag (vrijdag 2 juni) installeerde de staf van Zone III zijn hoofdkwartier in het *Blauwhuis-Wildeburghoeve* te Wingene.

's Anderendaags had in het Zuidpark te Gent, omstreeks 14u, een belangrijk gesprek plaats tussen Jozef Speeckaert, kapitein-commandant Deprez (bevel-

hebber van *La Sarcelle*), luitenant Marcel Poelman (bevelhebber van *Le Héron*), Jean Boogaerts en Fernand Thielemans. Er werd besloten prioriteit te geven aan het oprichten van commandoposten en het operationaliseren van de schuiloorde. Fernand Thielemans (adjunct van Deprez) en Jean Boogaerts (adjunct van Poelman) werden met die opdrachten opgezadeld: Thielemans voor *La Sarcelle*, Boogaerts voor *Le Héron*.

Omstreeks 19u raadpleegden Marcel Poelman en Jean Boogaerts de bevelhebber van de sector Gent, Pierre-François De Coene. Zij stelden hem op de hoogte van hetgeen eerder in het Zuidpark was besloten. Na de vergadering ontving Marcel Poelman 150.000 BF: dit geld moest dienen om o.m. de ondergedoken *Héronmannen* financieel te steunen.

6. LE PADDOCK

Op zondag 4 juni kreeg Jean Boogaerts van Jules Marijns (een koerier van Jozef Speeckaert) het adres van de plaats waar hij de commandopost van *Le Héron* moest oprichten: "*Bij boer Nève, aan de kerk van Bottelare*"!

Enkele uren later (omstreeks 15u) was Boogaerts reeds, samen met enkele koeriers, op weg naar Bottelare. De eerste etappe van hun fietstocht eindigde in Eke. Hier verlieten Carolus Vande Velde (beter gekend als Karel) en Van der Auwera het groepje en reden verder naar het *Blauwhuis* in Wingene (HQ van Zone III). Jean Boogaerts, Georges Helderweirdt en Robert Van Hyfte namen de route Gavere-Dikkelvenne: 'Spec' (bijnaam van Jozef Speeckaert) zat inderdaad in Dikkelvenne ondergedoken, op het kasteel van graaf Louis de Lichtervelde.

Omstreeks 19u reden Jean Boogaerts, Robert Van Hyfte en Georges Helderweirdt eindelijk Bottelare binnen...maar zij vonden er geen *boerderij, recht over de kerk!* In een nabijgelegen herberg vernamen ze dat "*boer Nève*" in feite de Gentse notaris Ferdinand Nève de Mévergnies was!

Op *Le Paddock* — want zo heette het landhuis van de notaris — werd Jean Boogaerts met veel argwaan begroet. De zoon des huize Stanislas bleek van niets op de hoogte te zijn.

Teneinde raad deelde Jean Boogaerts hem mee dat hij 's anderendaags een 'ingewijde' persoon op het postkantoor moest contacteren. Jules Marijns had Boogaerts de volgende persoonsbeschrijving gegeven: "*hij is postbediende in Bottelare, middelmatig van postuur en kamt zijn haar naar achter.*"

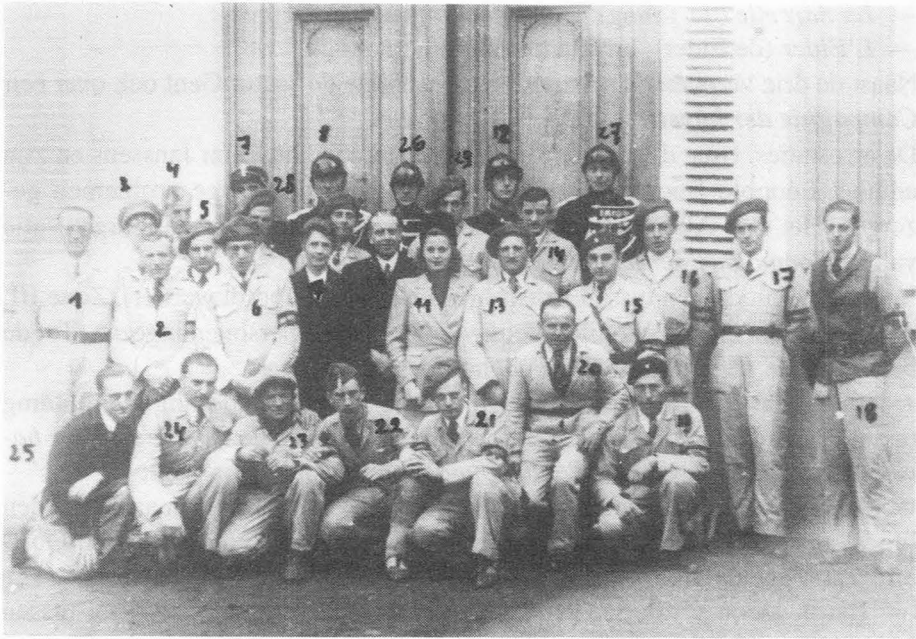
Stanislas wist meteen over wie het ging en liet de 'postbediende' aanstonds oproepen: het was Marcel De Mulder. Groot was de verbazing van Boogaerts toen hij vernam dat Marcel — een vroegere schoolkameraad — de leider

(Kopie P. Duportail)

Lucien Van der Straeten en Marcel De Mulder (in bleek pak). (Kopie K. Lanclus)

Deze foto werd na de bevrijding aan de ingang van *Le Paddock* genomen. Tussen de talrijke *Héronmannen* staat Simonne Nève de Mévergnies-Van Oost (in donkere tailleur). Aan haar linkere zijde staat (in donker pak) Marcel Stas de Richelle. Naast hem staat (in bleke tailleur) Anne-Marie de Kerkhove d'Exaerde-Nève de Mévergnies. Uiterst rechts staat Stanislas Nève de Mévergnies. Naast hem staat (in witte overall en baret) Charles de Kerkhove d'Exaerde. (Kopie K. Lanclus)

van de Groep Bottelare was.

Een gerustgestelde Stanislas nodigde nu iedereen naar binnen en introduceerde zijn ouders: notaris Ferdinand Nève de Mévergnies en zijn echtgenote Simonne Van Oost. Waren toen ook op *Le Paddock* aanwezig: Charles de Kerckhove d'Exaerde, zijn echtgenote Anne-Marie Nève de Mévergnies (zus van Stanislas), hun zoontje en een neefje met gouvernante.

Nog diezelfde avond stonden de meeste commandoposten van de sector Gent met Zone III in verbinding.

Het organigram van Zone III - sector Gent zag er toen zo uit:

BEVELHEBBER ZONE III: majoor Auguste Haus
 Stafoverste Oost-Vlaanderen: luitenant Louis Camu
 Dienst administratie: commandant Edmond Ameye
SECTOR GENT: kapitein-commandant Pierre-François De Coene

Zoals eerder vermeld, bezat de sector Gent drie *refuges* (schuiloord):
 — *Le Héron* (de Reiger): luitenant Marcel Poelman

— *La Sarcelle* (de Taling): kapitein-commandant Deprez

— *L'Eider* (de Eider): luitenant Raoul Raemdonck

Naast de drie vernoemde schuiloorden beschikte de sector Gent ook over een *Compagnie der haven*.

De arrestaties, twee dagen voordien, van commandant Léon Janssens en zijn adjunct Léopold Boone, hadden natuurlijk voor de nodige problemen gezorgd. Het was Albert Mélot die de draad opnam en voor de reorganisatie van de *Compagnie der haven* zorgde.

Voor de verbindingen tussen Brussel (het Nationaal hoofdkwartier), Zone III, de sector Gent en zijn schuiloorden, werden talrijke personen ingezet. Tot de belangrijkste verbindingsofficieren behoorden ondermeer:

— Luitenant Jozef Speeckaert. Hij zorgde voor de onderlinge verbinding tussen Haus-Camu-De Coene, de drie schuiloorden en de *Compagnie der haven*. Hij was onbetwistbaar dé *all-round man* van de sector Gent;

— Agnes De Grootte (schuilnaam *Tita*), zuster van de intussen aangehouden luitenant Georges De Grootte. Zij stond in voor de verbinding tussen Oost- en West-Vlaanderen;

— Baron Jacques van der Bruggen. Hij was de verbindingsofficier tussen het Nationaal hoofdkwartier van het Geheim Leger (op de hoeve van *Le Pré Maillard* te Champlez-lez-Wavre) en Zone III.

Jozef Speeckaert kwam reeds op maandag 5 juni, omstreeks 09u, *Le Paddock* 'inspecteren'. Na de aankomst van de bevelhebber (Marcel Poelman) werd, samen met Jean Boogaerts, de organisatie van de schuiloord en de taken van een aantal koeriers besproken.

Na de briefing fietsten Jean Boogaerts en Jozef Speeckaert naar de Burg. Van Hansberghelaan in Lemberge, waar zij aan Rémi Callaert de badges en driekleurige linten voor de 'uniformen' overhandigden. Laatstgenoemde had inderdaad onlangs een 800-tal *écru* overalls van de '*Messagerie de Gand*' ontvangen.

Rond half april 1944 besloot de regering in Londen dat het uniform van het toekomstige *Geheim Leger* een witte overall zou zijn, met een armband in de nationale driekleur en een badge. De overalls en armbanden zouden in België gemaakt worden, de badges in Groot-Brittannië. Gemakshalve werd geopteerd voor de badge van de 1^e Belgische brigade (van kolonel Jean-Batiste Piron). Toen Piron later — bij de bevrijding van Brussel — vernam dat het *Geheim Leger* dezelfde badge droeg als zijn brigade, werd hij woedend! Hij eiste aanstonds nieuwe kentekens voor zijn troepen.

Het vervoer (van de witte overalls) gebeurde over gans het land per kamion met valse documenten van de Reichsbahn", schrijft Kol. Guy Van Poucke (*Niet Langer geheim*, p. 63).

De badges, op grote vellen textiel gedrukt, werden tijdens de mei-operaties gedropt en in juni onder de verschillende Zones verdeeld.

Na te hebben geluncht op *Le Paddock*, fietsten 'Spec', Jean Boogaerts, Marcel Poelman en Stanislas Nève de Mévergnies naar het Holbeekbos te Merelbeke (eigendom van Ferdinand Nève de Mévergnies). Samen met jachttopziener Léon Volckaert (beter gekend als 'Léonce') werd naar een schuilplaats gezocht voor de op 11 mei gedropte wapens (het deel van *Le Héron*). Hiervoor zouden hem binnenkort eternieten bakken (van de gebroeders De Munter, aannemers te Merelbeke) geleverd worden.

Het waren toen hectische dagen voor *Le Héron*. De drukte om en rond *Le Paddock* wekte uiteraard de nieuwsgierigheid van talrijke inwoners. Zoveel 'fietsers' hadden ze nog nooit op 'hun' landwegen gezien!

Dankzij een paar trouwe vrienden, waaronder Pierre Goeminne en Edmond Van Huffel (beiden van de Groep Bottelare), slaagde Jean Boogaerts erin een aantal locaties te vinden waar *Héronmannen* veilig konden onderduiken en/of verzamelen. Weldra was een 'verzamelplaats' ter beschikking in Schelderoode, Gontrode (bij Alfons Galle), Bottelare, Munte, Gavere, Asper, Balegem, Oosterzele, enz.

Ook beschikte *Le Héron* reeds over een eigen infirmerie (*La maison blanche*) in Lemberge. Daarvoor had dokter Raphaël Schotte (van de *Compagnie der haven*), nog vóór zijn arrestatie op 20/05/44, gezorgd.

Men had inmiddels ook een tiental gloednieuwe fietsen voor de koeriers aangeschaft. "Stel je voor", vertelde me Jean Boogaerts "spiksplinternieuwe robijnrode velo's! Allesbehalve diskreet."

Na de levering van de wapens bij Léon Volckaert, brachten Marcel De Mulder en Paul Piens het grootste deel van de nacht door met het kuisen, oliën en inpakken van de 21 *sten-* en 2 *brenguns*. De gevulde eternieten bakken werden vervolgens door Pierre Goeminne ingegraven.

De wapens en uniformen werden vrij vlug over verschillende schuilplaatsen verdeeld. Om bijvoorbeeld de Groep van Maurice Hanselaer te bewapenen, werd een deel van Volckaerts wapendepot naar het huis van Charles Lebon in Heusden 'verhuisd'. Hiervoor zorgden Octaaf Bogaert, Telesphoor Fiers, Pierre Duhamel, Stanislas Nève de Mévergnies, Jean Boogaerts en Marcel De Mulder. Op hetzelfde adres werd ook een deel van Rémi Callaerts overalls geleverd door Octaaf Bogaert, Telesphoor Fiers en de gebroeders Jean en Pierre Duhamel.

Een schuiloord was ingedeeld in een aantal Groepen, meestal samengesteld uit vrienden, familieleden en kenissen. Deze eenheden waren ook sterk streekgebonden. Zo bestond de Groep van Maurice Hanselaer b.v. uit een aantal verzetsstrijders van de streek Heusden-Laarna-Kalken.

Dinsdag 6 juni ! Op deze historische dag noteerde Jean Boogaerts: "*Mevrouw de Kerckhove* (Anne-Marie Nève de Mévergnies) bracht ons het

ontbijt. Later vernamen we langs de B.B.C. dat de geallieerden waren ontscheept. Wij waren overgelukkig! Ik ging naar beneden, klopte aan bij mevrouw Nève (Simonne Van Oost) en vertelde haar het nieuws. Zij nodigde me uit haar te volgen: wij waren op het eerste verdiep, en daar stond een eenvoudig altaar. Zij ontstak twee kaarsen en nodigde mij uit met haar te bidden. Het was een aandoenlijk ogenblik.”

7. ‘LE ROI SALOMON A MIS SES GROS SABOTS’

Twee dagen na D-Day (6 juni 1944) zond de B.B.C. een zeer belangrijke *message personnel* uit: ‘*Le Roi Salomon a mis ses gros sabots*’. Dit was de codeboodschap voor de eerste officiële opdracht voor het *Geheim Leger*, namelijk de start van de sabotage.

Enkele leden van *Le Héron* hadden weliswaar in het verleden reeds enkele sabotagedaden uitgevoerd, maar nu werd het menens. **Opdracht N°1** had voornamelijk de ontredde van de verkeersinfrastructuur en de telefoonverbindingen tot doel.

In het vooruitzicht van deze opdracht had Albert Mélot nog onlangs een aantal ‘*saboteurs*’ opgeleid. De sabotageploeg van *Le Héron* stond onder de leiding van Jean Duhamel en was samengesteld (tijdelijk of permanent) uit Octaaf Bogaert, Charles Broeckaert, Georges Lampaert, Maurice Wildt, Teleshoor Fiers, Firmin Lippens, Pierre Duhamel, Léon Bert, René Bontinck en Romain Mortier.

De sabotageacties in de sector Gent startten reeds ‘s anderendaags (9 juni). Springladingen werden op treinrails geplaatst en kraaietoten gestrooid. Ook werden hoogspannings- en telefoonkabels vernield. Noemenswaardig is de grote rol die *La Sarcelle* in de uitvoering van ‘*Opdracht N°1*’ speelde, alsook de Groep van Prosper Colyn van de *Compagnie der haven*.

8. LE CASTEL

Deze villa in Gavere, bewoond door Renaud Nève de Mévergnies (broer van Stanislas) en zijn echtgenote Ginette Hye de Crom, was al geruime tijd een ontmoetingsplaats van koeriers. Het komen en gaan van enkele luidruchtige motorrijders — meestal na de avondklok — had zelfs de aandacht van de collaborerende oorlogsburgemeester Lodewijk Degrootd gewekt!

Volgens Jean Boogaerts verbleef Albert Mélot regelmatig op *Le Castel* “*waar hij soms met een rondcirkelend vliegtuigje radiocontact had.*”

In de late avond van 13 juni verlieten Albert Mélot en twee kompanen *Le Castel* om een Duitse trein in de omgeving van Gavere te doen ontsporen.

Na hun terugkeer in de vroege uurtjes van woensdag 14 juni werd *Le Castel* (het hedendaags gemeentehuis van Gavere) door de GFP bestormd.

Na een mislukte ontsnappingspoging nam Mélot afscheid van Renauds echtgenote Ginette. Zachtjes vroeg hij haar zijn *'dentifrice'*: zijn geheime codes zaten inderdaad in zijn tube tandpasta verborgen! *"Waar gij heen gaat, hebt ge geen tandpasta nodig!"*, repliceerde spottend een begeleidende collaborateur.

Samen met Albert Mélot werden, volgens Marc Verschooris (in *De papegaai is geschoten*, p. 51), Renaud Nève de Mévergnies en de koeriers Jean-Pierre Hye de Crom (broer van Ginette) en Reggie Kervyn de Meerendré weggevoerd.

Over het 'drama' schreef Jean Boogaerts in zijn nota's: *"Mevrouw Nève de Mévergnies (Simonne) reed gewoonlijk ieder morgen te paard. Die bewuste morgen wou zij haar zoon Renaud bezoeken. Bij het naderen van 'Le Castel' werd zij echter door een kennis op de hoogte gesteld van de Duitse inval. Zij draafde terstond terug naar 'Le Paddock' en raadde ons aan de commando-post onmiddellijk te ontruimen."*

9. DE BEVRIJDING VAN 'MARTIN'

Op donderdag 22 juni 1944 seinde het hoofdkwartier van Zone III een bericht naar Londen, waarin de arrestatie van Albert Mélot werd medegedeeld. In zijn antwoord vroeg eerste minister Hubert Pierlot alles in het mogelijke te stellen om *'Martin'* (schuilnaam van Mélot) te bevrijden. Hij was inderdaad op de hoogte van zeer vertrouwelijke (waaronder politieke) zaken. Oorspronkelijk werd gedacht *'Martin'* tegen een forse som in gouden dollars vrij te kopen. De transactie ging echter, om een tot op heden onbekende reden, niet door.

De gouden dollars bleken achteraf spoorloos! Enkele jaren later doken zij, tijdens verbouwwerken aan de woning van een intussen overleden 'grote chef van het verzet', plots op!!!

Later probeerde een groep universiteitsstudenten in de gevangenis De Nieuwe Wandeling binnen te dringen en Mélot te bevrijden. Na de mislukte 'bestorming' en het neerschieten van enkele bewakers, trokken de studenten zich terug. Na deze 'wanhoopsdaad' nam Jozef Speeckaert definitief het roer in handen. Inmiddels hadden enkele 'waarnemers', waaronder Jozef Speeckaert, Simonne Verhelle (echtgenote van Jean Duhamel) en Julienne De Plu, vastgesteld dat *'Martin'* regelmatig uit de gevangenis (De Nieuwe Wandeling) werd opgehaald en dat:

- a) hij altijd met dezelfde (bruine) auto naar het gebouw van de GFP (de toenmalige *Crédit Anversois*, op de Kouter) werd gebracht;
- b) de auto steeds hetzelfde traject volgde: Nieuwewandeling, Coupure Links, Rozemarijnstraat, Papegaaistraat, Annonciadenstraat, Gebr. Vandeveldestraat, Zonnestraat en Kouter;
- c) 'Martin' altijd langs dezelfde route, en met dezelfde bruine auto, naar De Nieuwe Wandeling werd teruggebracht.

Spec' werkte toen een nieuw plan uit: men zou de GFP-auto op de terugweg in de Annonciadenstraat met een personenwagen klemrijden, de bewakers liquideren en 'Martin' met dezelfde wagen wegvoeren. 'Seiners' moesten, door middel van een afgesproken teken, de 'schutters' ('liquidateurs') van de aankomst van de bruine GFP-auto verwittigen.

Een eerste poging, op dinsdag 11 juli uitgevoerd, mislukte: de GFP-auto kon tijdig de *Citroën* (traction avant), door Oscar Delamotte bestuurd, ontwijken.

Een verbeterde versie van het plan voorzag in het gebruik van een handkar om de GFP-wagen tot stilstand te brengen.

Op vrijdag 14 juli huurden Edward Pauwels en Jean De Schrijver een stootkar bij een zekere Duthoi aan de Leiekaai te Gent. Hiervoor gebruikte Pauwels een valse identiteitskaart op naam van ene Gilbert Bombereel, wonende in de Kerkstraat, 165. Enkele uren later liep opnieuw alles mis: de aankomst van de GFP-wagen werd te laat gesignaleerd!

De aanwezigheid van vreemde personen, rond een even mysterieuze handkar, had echter de aandacht van enkele inwoners aangetrokken.

In het najaar verklaarde een politiemans van de 2^e wijk aan Edward Pauwels: "(...) *Enkele politieagenten hadden het eigenaardig gedrag van enkele individu's in de Annonciadenstraat opgemerkt. Ook stelden sommige inwoners zich vragen. (...) Het gebeuren werd 's avonds door de politie aan de GFP gemeld.*"

s Anderendaags (zaterdag 15 juli) zagen Simonne Verhelle en Leonard De Prijck, omstreeks 08 uur, de GFP-auto in de Annonciadenstraat, op weg naar de Kouter: 'Martin' zat erin!

De 'seiners' werden onmiddellijk opgeroepen en namen hun 'strategische positie' in:

- Simonne Verhelle op de Kouter, zittend op een bank schuin over het GFP-gebouw;
- Robert Finjaer op de hoek van de Zonnestraat met de Korte Meer;
- Georges Bécu en Edward Pauwels iets verderop in de Zonnestraat, elk aan een kant van de straat;

- Joseph Pauwels op het terras van het *café du Midi*, rechtover het Gerrechtshof;
- Lucien Fruru op de Recollettenlei, in de onmiddellijke buurt van de brug;
- Marcel De Cuyper op de hoek van de Recollettenlei met de Zandpoortstraat;
- Jan Broeckaert op de hoek van de Zandpoortstraat met de Annonciadenstraat;
- Jacques Stappers in de Annonciadenstraat, ter hoogte van het toenmalig *café Jean*.

Ook de ‘schutters’ waren op post:

- In de Maagdestraat (het deel dat op de Annonciadenstraat uitkomt) stond Octaaf Bogaert met de handkar. Edward Pauwels had inmiddels dezelfde kar (van gistermiddag) bij Duthoi gehuurd. Onder een aardappelzak lagen de wapens;
- In de Annonciadenstraat, in de onmiddellijke omgeving van de Maagdestraat, ‘kuierden’ Leonard De Prijck, Maurice Wildt, Telesphore Fiers en Jean Duhamel;
- In de Maagdestraat (deel dat op de Oude Houtlei uitgeeft) zat Oscar Delamotte aan het stuur van de gestolen auto van V. Evrard, oorlogsburgemeester van Gentbrugge.

Omstreeks 11u 30 werden Jean Duhamel, Maurice Wildt en Telesphore Fiers aan een identiteitscontrole onderworpen. Dit was ongetwijfeld het gevolg van *‘het eigenaardig gedrag van enkele individu’s’*, gisteravond door de politie van de 2e wijk aan de GFP gesignaleerd. Hoe dan ook, niemand werd verontrust.

Ongeveer een uur later zag Simonne Verhelle hoe men Mélot, samen met twee gedeserteerde Vlamingen (van de *Sturmbrigade Langemarck*), op de achterbank van de bruine auto duwde. Vooraan zaten twee GFP-agenten: de chauffeur Heinrich Riem en Wilhem Franck.

Simonne Verhelle maakte onmiddellijk het afgesproken sein: een zwaaiende beweging met haar zakdoek (zoals bij het ontvouwen). Via Robert Finjaer en de andere ‘seiners’ bereikte het signaal uiteindelijk Leonard De Prijck (in het ‘parkje’, hoek Twaalfkamerenstraat-Papegaaistraat). Hij verwittigde aanstonds de andere ‘schutters’.

Op zijn teken duwden Octaaf Bogaert en Maurice Wildt samen de handkar uit de Maagdestraat, richting Papegaaistraat. Heinrich Riem toeterde als een bezetene maar moest noodgedwongen zijn voertuig stoppen. In een oogwenk griste Telesphore Fiers een stengun uit de handkar en richtte het wapen op Wilhem Franck, ...maar de sten ketste! Verbijsterd riep hij naar Maurice Wildt: *“Ze goa nie!”*

Volgens bepaalde bronnen, kort na de feiten gepubliceerd, kwam Maurice Wildt naar de auto toegesneld en vuurde met zijn stengun op de twee Duitsers. Wilhelm Franck richtte zich nog eens op, waarop Wildt zijn wapen een tweede maal afvuurde.

In zijn brief, gedateerd 1 juni 1993, schreef A. Mélot: “(...) op hetzelfde ogenblik dat T. Fiers naast de auto ter hoogte van de deur vooraan rechts was gekomen, verscheen Jean Duhamel aan de deur vooraan links van de chauffeur. Hij hield een groot pistool tegen diens slaap en voordat deze de tijd kreeg om maar de minste beweging te maken, loste Duhamel een enkel schot van op korte afstand. Zeer vlug na dit schot, vuurde M. Woldt die ondertussen T. Fiers, wiens wapen niet werkte, was komen vervangen een bui die de tweede Duitser doodde.”

Hoe dan ook, beide GFP-mannen waren uitgeschakeld.

Nadat De Prijck het achterportier had geopend, hielp Jean Duhamel een verbijsterde ‘*Martin*’ uit de auto stappen.

Terwijl de twee deserteurs (die intussen uit het voertuig waren gekropen) aan hun lot werden overgelaten, renden de ‘schutters’, samen met ‘*Martin*’, naar de Maagdestraat waar Oscar Delamotte hen met de vluchtauto opwachtte. Enkele ogenblikken later deed Jean Broeckaert teken (hij stond op de uitkijk op de hoek van de Maagdestraat met de Oude Houtlei) dat de weg vrij was.

De ‘ontsnappingsroute’ liep langs de Oude Houtlei, Ramen, Burgstraat, Rabotstraat, Opgeëistenlaan, Blaisantvest, Neuseplein, Voormuide en de Meulesteedsesteenweg, tot in de Goedlevenstraat te Oostakker, waar Mélot bij Liesbeth Balliu (een tante van Simonne Verhelle) werd afgezet. De rit eindigde tenslotte in de Invaliedenstraat bij Maurice Claeys (een oom van Simonne Verhelle) waar de wapens werden verstopt; de auto werd op de boerderij van Emilius Reyniers achtergelaten.

Nog diezelfde nacht verliet Albert Mélot Oostakker en hij bereikte via Aalst zijn definitieve schuilplaats in Ukkel op 18 juli.

Jean -Paul MARCHAL
